

มะแว้งเครือ



1. ชื่อสมุนไพร มะแว้งเครือ (MAWAENG KHRUEA)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Solanum trilobatum* L. ชื่อวงศ์ Solanaceae
3. ชื่ออื่น แหว้งเคี้ย (ตาก), มะแว้งเครือเขา ผลมะแว้งเถา (กรุงเทพฯ), Purple fruited pea eggplant, Thai nightshade

4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เลื้อยหรือไม้พุ่มรอเลื้อย ค่อนข้างเกลี้ยง มีหนามแหลมแข็งและโค้ง

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงเวียนรูปไข่ กว้าง 1-4 เซนติเมตร ยาว 1.5-7 เซนติเมตร ปลายมนหรือแหลม โคนตัดหรือแหลม หรือรูปหัวใจ มักเบี้ยว ขอบเว้าลึก 3-5 หยัก ด้านล่างสีจางกว่าด้านบน เส้นกลางใบมักมีหนาม เส้นแขนงใบข้างละ 3-5 เส้น ก้านใบยาว 1-4 เซนติเมตร มีหนาม

ช่อดอก คล้ายแบบช่อกระจุกแยกแขนง ออกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง มี 2-9 ดอก ก้านช่อสั้นมากหรือยาวประมาณ 6 มิลลิเมตร ก้านดอกยาว 1-2 เซนติเมตร มักมีหนาม กลีบเลี้ยงยาว 3-5 มิลลิเมตร ติดทนและขยายใหญ่เมื่อเป็นผล โคนเชื่อมติดกัน คล้ายถ้วย ปลายหยักเล็ก 5 แฉก รูปสามเหลี่ยม ปลายเรียวแหลม ด้านนอกมีขนรูปดาวประปราย กลีบดอกสีม่วง ยาว 1-2 เซนติเมตร โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายผายรูปปากแตรหรือรูปงล้อ ขอบหยักลึก 5 แฉก ด้านนอกของกลีบดอกสีจางกว่าด้านในและมีขนรูปดาว

ผล แบบผลมีเนื้อ ค่อนข้างกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 5-8 มิลลิเมตร เกลี้ยง สีเขียวลายขาว เมื่อสุกสีแดงเข้ม เมล็ดเล็ก มีจำนวนมาก รูปไข่แกมรูปกลมหรือรูปไตแบน

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ผลแห้ง

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

มะแว้งเครือมีรสขมขึ้นเปรี้ยว แก้ไอ แก้เจ็บคอ ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ เจริญอาหาร แก้เบาหวาน

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยพรีคลินิกพบว่ามะแว้งเครือมีฤทธิ์ป้องกันการเกิดมะเร็ง ฤทธิ์ป้องกันความเป็นพิษต่อตับ ฤทธิ์ต้านการอักเสบ ข้อมูลการศึกษาวิจัยนำร่องในคนพบว่ามะแว้งเครือมีฤทธิ์ขยายหลอดลมในผู้ป่วยโรคหืด

8. สารสำคัญ

มะแว้งเครือมีสเตียรอยด์อัลคาลอยด์ (steroidal alkaloid) ที่สำคัญคือ โซลาโซดีน (solasodine) และ ไกลโคอัลคาลอยด์ (glycoalkaloid)

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้มีเขตการกระจายพันธุ์ในอินเดีย พม่า และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยทั่วทุกภาค ขึ้นได้ทั่วไปตามที่รกร้าง

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ดอนน้ำไม่ท่วมขัง พื้นที่สวนผัก หัวไร่ปลายนา
- ภาค ทั่วทุกภาคของประเทศไทย
- จังหวัด ทุกจังหวัดของประเทศไทย

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการใช้เมล็ด เมื่อมะแว้งเครือผลมีสีแดงนำผลมาบีบเอาแต่เมล็ด แล้วนำไปล้างน้ำให้สะอาด ตากแดดให้แห้ง จึงนำไปเพาะลงกระบะเพาะกล้า พอขึ้นมาประมาณ 5 เซนติเมตร แยกลงถุงเพาะชำถุงละ 1 – 2 ต้น รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ เพื่อรอการปลูกต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก ปลูกได้ทุกฤดูกาล แต่ต้องมีน้ำรดให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ
- การเตรียมดิน โดยการปลูกเป็นหลุมค้ำนการปลูกมะเขือ แต่ต้องมีหลัก หรือรั้วให้มะแว้งเครือเกาะ โดยการขุดหลุมห่างประมาณ 1 – 1.5 เมตร ขุดหลุมกว้าง 30 เซนติเมตร ยาว 30 เซนติเมตร ลึก 20 เซนติเมตร ผสมปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก แล้วรองก้นหลุมคลุกเคล้ากับดิน
- วิธีการปลูก เมื่อต้นกล้ามะแว้งเครืออายุได้ 2 – 3 เดือน เริ่มเอามาปลูกลงหลุมที่เตรียมไว้ เตรียมเสารั้วที่จะให้มะแว้งเครือเกาะ กลบดินแล้วปักไม้ไผ่ผูกเชือก รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

14. การปฏิบัติดูแลรักษา *กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก*

- การให้ปุ๋ย หลังจากปลูกได้ 1 เดือน ทำการพรวนดินและใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ต้นละ 100 – 200 กรัม ประมาณ 1 เดือนต่อครั้ง
- การให้น้ำ มะแว้งเครือควรใช้สปริงเกอร์ให้น้ำ เพื่อให้มีความชุ่มชื้นเสมอ
- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย



- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ควรใช้สารฉีดพ่นระยะแรก สารจำพวก เซฟวิน หรือมาลาไธออน หรือจะให้ปลอดภัยก็ใช้สารจำพวกสะเดา หรือสารชีวภาพฉีดพ่น

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวได้ทุกฤดู มะม่วงเครือประมาณ 60 – 90 วัน ก็เริ่มเก็บผลผลิตได้

- วิธีการเก็บเกี่ยว พอมะม่วงเครือเริ่มแก่จะมีสีแดง 1 – 2 ใน 1 พวงของมะม่วง เริ่มเก็บได้โดยใช้กรรไกร หรือมีดตัดทั้งพวง

- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้มะม่วงเครือมาแล้ว นำมาล้างน้ำ และตากให้แห้งประมาณ 7 – 10 วัน จนแห้งแล้วนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท

- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้มะม่วงเครือแห้งมาแล้ว นำมาบรรจุถุงมัดปากให้แน่น เพื่อนำส่งจำหน่ายต่อไป ควรเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

- ผลมะม่วงเครือสด ราคา กิโลกรัมละ 150-200 บาท
- ผลมะม่วงเครือแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 300-400 บาท



กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข